

Priloga PV 2008/7

*Lepotice
nad
Cortino*

Vodniček
Tofane

Kazalo

Lepotice nad Cortino	3
Kako do Cortine d'Ampezzo.....	6
Vodniki in zemljevidi	8
Po običajni poti na Tofano di Rozes	9
Ferati Punta Anna in Gianni Aglio na Tofano di Mezzo	9
Ferata Lamon-Formenton s srednje na zadnjo Tofano	14
Ferata Giovanni Lipella na Tofano di Rozes	16
Novi časi v stenah Tofane	22

Avtorji besedil: Andrej Mašera – uvod
Andrej Stritar – opisi
Tomaž Jakofčič – alpinizem

Priloga revije Planinski vestnik, izhaja občasno

ISSN 0350-4344

Izdaja PZS, Dvoržakova 9, p. p. 214, 1001 Ljubljana
www.planinskivestnik.com

Odgovorni urednik Vladimir Habjan

Slika na naslovnici: Ferata Punta Anna na Tofano di Mezzo (foto: Iskra Jovanović)

Lepotice nad Cortino

Zahodno nad Cortino d'Ampezzo se dvigajo trije mogočni tritisočaki, tri Tofane: Tofana di Mezzo (3244 m), ki je najvišja, Tofana di Dentro (3238 m), ki se nekako sramežljivo skriva v ozadju, in Tofana di Rozes (3225 m), ki je sicer najnižja, a daleč najveličastnejša in najlepša izmed vseh. Osrednji položaj v Dolomitih, odlična prometna infrastruktura in bližina velikega in mondenega turističnega središča so dejavniki, ki so Tofanam »podarili« izjemno pomemben položaj med dolomitskimi gorskimi velikani. Lahko rečemo, da gre za eno najpomembnejših skupin v tem prelepem gorstvu.

Tofane sestavljajo glavino precej dolgega grebena, ki poteka v smeri sever-jug. Vzhodna pobočja se spuščajo v široko kotlino Conca d'Ampezzo, v kateri leži Cortina. Z juga skupino omejuje široka, neizrazita dolina, po kateri vijuga cesta, ki pelje iz Cortine na znani dolomitski prelaz Passo Falzarego (2105 m). Na zahodu in severu Tofane omejuje ozka, kanjonu podobna dolina Val Travenanzes, po kateri teče istoimenski potok, eden izmed pritokov rečice Torrente Boite; ta pozneje zavije ostro proti jugu in teče skozi Cortino do izliva v reko Piavo pri kraju Perarolo di Cadore.

Geološko so Tofane zgrajene iz tipičnega dolomita (dolomia principale) – to se posebno lepo vidi v stratifikaciji strmih sten na zahodni strani, nad dolino Travenanzes; značilno rdečkaste in sivkaste stene so prekinjene z dolgimi, vodoravnimi policami, pokritimi z gruščem. Proti vzhodu je masiv bolj razgiban in vzporedno z glavnim grebenom potekata še precej nižja stranska grebena Dos de Tofana in Tonde de Cianderou. Med glavnim in stranskima grebenoma je neizrazita dolina Ra Valles.

Izmed treh Tofan je najbolj proti severu pomaknjena **Tofana di Dentro** (tudi Tofana de Inze ali Tofana III). Izmed štirih grebenov, ki se spuščajo z njenega vrha, je najpomembnejši južni, ki jo povezuje s Tofano di Mezzo. Po njem poteka srednje zahtevna ferata Lamon - Formenton, na vrh pa se lahko povzpne tudi po daljši, a lažji poti, ki pride po severnem grebenu, mimo bivaka Baracca degli Alpini. Po navadi pa to pot uporabljamo za sestop.

Tofana di Mezzo sodi med tiste nesrečne gore v Alpah, ki so jih oskrunili z graditvijo žičnice tako rekoč na sam vrh. Žičnica Freccia nel Cielo (Puščica v nebo) pelje iz Cortine najprej na vzpetino Col Druscìe (1779 m), nato prestopimo v drugo kabino, ki nas potegne na Ra Valles (2470 m), zadnji del nihalne žičnice nas potem drzno pripelje prav pod vrh Tofane di Mezzo; do vrha je še kakih 50 m po stopnicah in široki, dobro uhojeni poti. Številni turisti lahko z velike razgledne ploščadi ob vršni postaji žičnice občudujejo prekrasen razgled na Cortino in številne gore okoli nje. Včasih jim veselje pokvari nepričakovan mraz, na katerega v dolini niso računali in so zato prišli gor v sandalah, majicah in kratkih hlačah (na spodnji postaji v Cortini je le dobro prebrati podatke

o temperaturi in vetru na vrhu!). Prav tako pa jih lahko dobro zasope tudi tistih 50 višinskih metrov do vrha, kajti hiter prihod na tako višino se še kako dobro čuti.

Toda nikar ne robantimo preveč čez žičnico. Kar priznajmo si, kakšen užitek je po dolgem, napornem in težavnem vzponu na Tofano di Mezzo po feratah, ki peljejo po južnem grebenu, na vrhu spiti zasluženo pivo in se potem z žičnico udobno odpeljati v dolino. Takega udobja tudi v Alpah ni na pretek!

Proti jugu se s Tofane di Mezzo spušča dolg in razgiban greben. Dobrih 200 m pod vrhom je slikovito okno Bus de Tofana (3026 m), niže pa postane greben bolj nažagan, s številnimi stolpi. Med njimi so najbolj znani Torre Aglio in trije Torrioni di Pomedes, pri katerih pa greben že odločno zavije proti vzhodu. Pomembnejši je njegov južni odrastek, ki se konča s Punto Anno (2731 m). Po južnem grebenu je speljana zelo zahtevna in dolga ferata, ena najodličnejših v Dolomitih; njeni trije odseki imajo posebna imena. Na več krajih je možen tudi umik z grebena po markiranih poteh. Izhodišče za to velezanimivo turo je koča Rif. Pomedes, 2303 m, ki stoji ob samem vznožju grebena.

Kot smo že omenili, je najimenoitnejša izmed treh Tofan **Tofana di Rozes**, ki je pomaknjena najbolj na jug. Res veličastna gora z 800 m visoko in strmo južno steno, v kateri ločimo osem izrazitih stebrov, ki ustvarjajo podobo mogočne gotske katedrale. Ko v zahajajočem soncu

Tofana di Rozes (levo) in južni greben Tofane di Mezzo (desno)

njene stene zažarijo v nadzemsko pravljicni rdečini, smo priča enemu najimpresivnejših prizorov v Dolomitih. Z masivom Tofane di Mezzo »rožnato« Tofano povezuje sedlo Forcella Fontananegra (2580 m), na katerem je važno križišče poti in na katerem stoji koča Rif. Giussani. Na zahodno stran je Tofana di Rozes tudi strma, vendar je stena preprežena z izrazitimi policami, po katerih se vije znamenita dolomitska ferata Giovanni Lipella. Na severu in vzhodu je gora bolj skrotasta; pobočja se spuščajo v zagruščeno dolinico, po kateri gre markirana pot od koče Rif. Angelo Dibona (2037 m) do koče Giussani.

Za začetek zgodovinskega razvoja Tofan lahko štejemo 29. avgust 1863, ko se je na Tofano di Mezzo v spremstvu gamsjega lovca Francesca Lacedellija iz Cortine povzpel Paul Grohmann, poznejši najuspešnejši prvopristopnik na številne dolomitske velikane. Naslednje leto je z istim vodnikom splezal še na Tofano di Dentro, leta 1865 pa ga je na Tofano di Rozes spremljal Giuseppe Dimai. Zanimivo je, da je velikanska južna stena Tofane di Rozes že sorazmerno zgodaj pritegnila pozornost takratnih alpinistov. Leta 1901 so Antonio Dimai, Giovanni Siorpaes in Agostino Verzi vodili čez steno znani madžarski alpinistki, sestri Ilono in Rolando Eötvös. Zelo zanimiva dolomitska klasična smer zgornje četrte stopnje, ki je še danes precej obiskana.

V prvi svetovni vojni je fronta potekala tudi čez Dolomite. Prav na območju Tofan se je pripetil dogodek, katerega posledice jasno vidimo še danes. Na Castelletu, izpostavljenem skalnatem stožcu ob skrajnem jugozahodnem pobočju Tofane di Rozes, so imeli Avstrijci dobro utrjeno postojanko, s katere so odlično nadzirali južni vhod v dolino Travenanzes. Italijani so jo sklenili uničiti z miniranjem; nekaj podobnega se je zgodilo tudi na naši Batognici, vendar brez tragičnega konca. Pod Castelletom so skoraj šest mesecev vrtali 507 m dolg rov tik pod avstrijsko postojanko in nato vanj namestili 35 ton eksploziva. Avstrijci so seveda videli, kaj Italijani počnejo, zato so tudi sami začeli kopati rov v nasprotno smer. Vendar – prepozno! 11. julija 1916 ob pol štirih zjutraj je strahotna eksplozija odnesla v zrak celoten vrh Casteletta; skale so padale več kilometrov naokoli. Dogodek je z območja bližnjih stolpov Cinque Torri opazoval sam italijanski kralj. Na sam potek vojne ta grozni dogodek sicer ni imel nobenega vpliva, leta 1956 pa so skozi rov speljali začetni del znane ferate Lipella, ki vodi na Tofano di Rozes.

Velikanska južna stena Tofane di Rozes je postala spet aktualna leta 1929, ko so Walter Stösser, Ludwig Hall in Franz Schütt v osrednjem delu stene preplezali težavno smer, ki je že dosegla VI. težavnostno stopnjo. Še zahtevnejšo smer je dve leti pozneje speljal znani Attilio Tissi s tremi tovariši. Največ klasičnih smeri v štiridesetih in petdesetih letih prejšnjega stoletja pa so preplezali t. i. Scoiattoli di Cortina (Cortinske veverice) na območju treh velikih stebrov v desnem delu stene. Leta 1944 sta Ettore Costantini in Romano Apollonio potegnili znano smer po osrednjem razu stebra Pilaastro di Rozes; šele v osemdesetih letih jo je prosto ponovil Heinz Mariacher, vrhunski alpinist, ki se je proslavil predvsem v južni steni Marmolade. Leta 1946 sta Albino Alverà in Ugo Pompanin premagala raza v prvem in tretjem stebri, Costantini in Luigi Ghedina pa levi raz v Pilastru di Rozes. V vseh teh smereh, ki so bile sprva preplezane na tehnični način, se danes pleza prosto. Zaradi velikih težav in dolžine so ostale privlačen cilj tudi za današnje alpiniste.

Tofane ponujajo za vsakogar nekaj: običajni turisti se vozijo po odličnih cestah ali hodijo ob njihovih vznožjih, z žičnico pa se lahko pripeljejo celo na vrh najvišje. Ljubitelji ferat bodo našli veliko zadovoljstva v dolgih, izpostavljenih in slikovito speljanih feratah, alpinisti pa bodo doživljali svoje velike dneve v navpičnih rdečkastih stebrih južne stene Tofane di Rozes. Vzhodna pobočja Tofan nad Cortino so preprežena s smučarskimi progami, ki jih seveda spremljajo številne žičnice. Tam najdemo celo progo za bob.

Kako v Cortino d'Ampezzo

Cortina d'Ampezzo je iz Ljubljane in osrednje Slovenije najhitreje dosegljiva skozi Karavanški predor; po avtocesti se peljemo do Spitalla, od tam pa naprej po navadni cesti po dolini Drave mimo Lienza v Italijo, do kraja Dobbiaco/Toblach. Tam zavijemo na levo (proti jugu)

Pilastro di Rozes v južni steni "rožnate" Tofane

in prevozimo še približno 30 km. Iz Ljubljane je vsega skupaj 280 km ali tri ure vožnje in pol.

Iz južne Slovenije se je bolje peljati po italijanskih avtocestah. Od mejnega prehoda pri Sežani se peljemo proti Benetkam in pri Portogruaru zavijemo na desno proti Pordenonu. Nekaj kilometrov za njim za dobrih 10 km zmanjka avtoceste, potem pa pred krajem Vittorio Veneto spet pridemo nanjo in se po njej peljemo do Ponte nelle Alpi v bližini Belluna. Od tam je še kakih 50 km vožnje po dolini Piave do Cortine, skupaj od Sežane približno 270 km oziroma dobre tri ure vožnje.

Cortina je mondeno turistično letovišče, v katerem si lahko najdete poljubno drago prenočišče. Za osvajanje Tofan pa se je še najbolj praktično kar takoj zapeljati do **koče A. Dibona** in tam prespati. Iz središča Cortine se približno 10 km peljemo proti Passu Falzarego, potem pa zavijemo na desno na slabo makadamsko cesto, ki pa ni zaprta za promet. Na višini 2083 m se pripeljemo do parkirišča ob koči.

Vodniki in zemljevidi

Bine Mlač, Aleksander Čičerov, Nada Mlač: Vodnik po feratah. PZS, Ljubljana 2002

Andrej Mašera: Čudovite Alpe. PZS, Ljubljana 2006

John Smith, Graham Fletcher: Via Ferratas of the Italian Dolomites. Vol. 1. Cicerone, Cumbria 2002

Antonio Berti: Dolomiti Orientali. Vol. 1. CAI – TCI, Milano 1971

Hüsler Eugen E.: Klettersteigführer Dolomiten. Bruckmann, München 2001

Najboljši izmed zemljevidov je Tabacco 03: Cortina d'Ampezzo e Dolomiti Ampezzane. 1 : 25.000.

Okno Bus de Tofana pod vrhom Tofane di Mezzo

 Iskra Jovanović

Po običajni poti na Tofano di Rozes

Če ne bi radi plezali ob jeklenicah

Tofane so svet za »feratiste«, torej za ljubitelje zavarovanih plezalnih poti. Če teh res ne marate, vam priporočamo predvsem tu opisani vzpon na »rožnato« Tofano, Tofano di Rozes, saj je pot nanjo prijetna. Odsvetujemo pa podoben vzpon na Tofano di Mezzo, kajti običajna, nezavarovana pot nanjo po zahodnem pobočju je zelo neprijetno izpostavljena.

Izhodišče: Koča Rif. A. Dibona

Vzpon: Od kočee sledimo oznakam poti številka 403, ki nas vodi po udobni mulatjeri navzgor v pobočja med Tofano di Rozes na levi in Tofano di Mezzo na desni. Na višini približno 2500 metrov gremo mimo ruševin stavb iz prve svetovne vojne, še malo više, na 2580 m, pa smo pri koči Rifugio Giussani.

Od kočee sledimo oznakam, ki vodijo na levo navzgor, proti Tofani di Rozes. Z višino postaja steza vedno bolj zagruščena in je potrebna pazljivost. Na višini približno 3000 m stopimo na severni greben oziroma sleme, na katerem se nam z nasprotni strani priključi ferata Giovanni Lipella. Do vrha sledimo grebenu.

Sestop: Vrnemo se po isti poti. Med sestopom moramo biti pozorni takoj potem, ko spet zapustimo severni greben. Steza ni povsod dobro vidna, poličke, po katerih vodi, pa so neprijetno zagruščene in nevarne za zdrs.

Nezahtevna označena pot, nevarnosti na njej je malo. V vršnem delu je treba paziti, da ne zdrsnemo v globino.

Najprimernejši čas: v poletni sezoni, od konca junija do oktobra.

Časi:

Rif. Dibona–Rif. Giussani 1.30–2 uri

Rif. Giussani–vrh 2 uri–2 uri 30

Sestop: 2–3 ure

Skupaj: 6–8 ur

Ferati Punta Anna in Gianni Aglio na Tofano di Mezzo

Klasična dolomitska zavarovana plezalna pot

Ferata Punta Anna (Giuseppa Olivierija) je speljana po južnem grebenu Punte Anne (2731 m), predvrha Tofane di Mezzo, in je ena najprivlačnejših zavarovanih poti nad Cortino. Njeno naravno nadaljevanje je ferata Gianni Aglio, ki se nadaljuje od konca prve po istem grebenu vse do najvišje točke Tofane di Mezzo. Smiselno je združiti obe v eno samo velikopotezno turo.

Izhodišči: Koča Rifugio A. Dibona ali Rifugio Pomedes.

Ferata Punta Anna je večinoma speljana po izpostavljenem grebenu.

Dostop: Od kočice Dibona sledimo poti št. 421 do kočice Pomedes, 2303 m, od tam pa gremo na levo navzgor, pod vzhodno steno Punte Anna, pod katero je vstop v zavarovano pot. Priporočljivo je tudi začeti s turo od kočice Pomedes. Iz Cortine se zapeljemo po cesti, ki pelje na Passo Falzarego, in kmalu za prvim velikim ovinkom na levo zavijemo na desno po ožji asfaltirani cesti, po kateri se pripeljemo do parkirišča ob lokalu Ristorante Pietofana (1675 m). Od tam se s sedežno žičnico odpeljemo do kočice Pomedes.

Opis: Ferata je ves čas izvrstno zavarovana z jeklenicami, zato potem, ko se prvič pripnemo s samovarovanjem, ne moremo več zaiti. Sprva se strmo vzpenjamo čez vzhodno steno (izpostavljeno), potem prestopimo v jugozahodno, končno pa se oprimemo južnega raza do Punte Anne. Tam se je prvič mogoče umakniti po skrotju proti levi na zahodna pobočja in se spustiti proti koči Giussani. Nadaljujemo pa ob jeklenicah navzgor, na Terza Torre Pomedes in Doss de Tofana, 2900 m (s tega je mogoče sestopiti proti desni, h koči Ra Valles).

Tam je konec prve in začetek druge ferate (nekoliko nenavadno!), torej od tam nadaljujemo pot po ferati Gianni Aglio. Še naprej smo vztrajno pripeti na jeklenice, nekajkrat pa nam pomagajo tudi lestve. Vrhunec vzpona je izredno izpostavljena prečka okoli Torre Aglio. Ni šlo drugače, kot da so jeklenico napeli ob gladki, navpični steni, spodaj pa pritrdili nekaj skob nad globoko praznino. S cmokom v grlu moramo prestopiti nad ta prepad in previdno prečiti nekaj metrov naprej. Tehnično ni težko, izpostavljenost pa je popolna. Malo višje je še ena precej izpostavljena prečka, potem smo pri naravnem oknu Bus de Tofana, končno pa prisopihamo k zgornji postaji žičnice na vrhu.

Sestop: Z vrha se je smiselno odpeljati z gondolsko žičnico. Izstopimo na postaji Col Druscí, od katere v slabe četrt ure pridemo do parkirišča pri Ristoranu Pietofana. Pred turo preverite, kdaj vozi zadnja gondola v dolino!

Obstaja tudi markiran sestop na severno stran, proti koči Giussani, vendar je speljan po nadležno zaprodanih poličkah, ki so skrajno neprijetne in pravzaprav veliko nevarnejše kot sam vzpon.

Nevarnosti: Ti zavarovani poti sta zahtevni in zato terjata vso ustrezno opremo (samovarovanje, čelada), znanje in pazljivost. Večino časa smo na grebenu ali v steni, zato se v tako smer odpravimo samo v stabilnem lepem vremenu. Vsekakor ni za vrtočlave, saj smo večino časa visoko nad prepadi; to sicer ob skrbnem samovarovanju ni problem.

Najprimernejši čas: Poletni meseci od konca junija do konca septembra.

Časi:

Rif. Dibona–Rif. Pomedes: 1 ura

Rif. Pomedes–Punta Anna: 2 uri

Punta Anna–Tofana di Mezzo: 3 ure

Skupaj: 6 ur

Sestop z žičnico.

Slikovita lestev pri vzponu na Tofano di Mezzo

Ferata Lamon–Formenton s srednje na zadnjo Tofano

Drzno med visokima vrhovoma

Le redko kaj je za pravega gornika bolj vabljivo kot prečenje visokogorskega grebena med visokima vrhovoma. Na Tofanah se nam ponuja zelo udobno doživetje te vrste, saj nam naporen dostop do izhodišča na najvišjem vrhu olajša žičnica. Začnemo s sestopom z višine 3244 metrov in se visoko nad okolico odpravimo na le nekaj metrov nižjo zadnjo Tofano, Tofano di Dentro (3236 m). Še najzahtevnejši je potem sestop z nje, ki je v zgodnjem poletju lahko velik problem zaradi snega.

Izhodišče: Spodnja postaja žičnic na Tofano di Mezzo, ki je kar v Cortini. Z njo se odpeljemo do vrha. Lahko pa se ture lotimo tudi »bolj pošteno« in na vrh osrednje Tofane pridemo po zgoraj opisani ferati Gianni Aglio. To pa bi seveda turo močno podaljšalo.

Opis: Od zgornje postaje žičnice gremo proti vrhu Tofane di Mezzo do oznake »Ferrata Formenton«, ki nas usmeri na desno. Ob jeklenicah se spustimo do najnižje točke na grebenu, na kateri se odcepi na levo »Via normale«, ki vodi v dolino, proti koči Giussani (pri prejšnji turi je bila omenjena kot možnost neprijetnega sestopa). Od tam se spet vzpenjamo po zračnem južnem grebenu vse do vrha Tofane di Dentro. Pot ni pretirano zahtevna, vendar terja vso pozornost, saj smo visoko nad slikovito okolico. Vmes je tudi nekaj ostankov iz prve svetovne vojne.

Sestopati začnemo po severnem grebenu, ki je zmerno zahteven, vendar je lahko v zgodnjem poletju še pod snegom. Na višini 2922 metrov se najdemo pri bivaku Baracca degli Alpini, še malo niže pa je sedlo Sella di Formenton, 2860 m. Tam zapustimo greben in gremo proti desni navzdol, na vzhodna pobočja. Pot je speljana čez skalnato in skrotasto pobočje na pot številka 407, ki nas pripelje do vmesne postaje žičnice Ra Valles na višini 2470 m. V dolino se je seveda najudobneje odpeljati.

Nevarnosti: Zavarovana pot je zmerno zahtevna, seveda pa je nujna uporaba samovarovalnega kompleta in čelade. Precej je izpostavljenih odsekov, na katerih je potrebna ustrezna previdnost. Nikar ne hodite na pot v nestabilnem vremenu, saj je nevihta na tako visokih grebenih lahko usodna.

Najprimernejši čas: v poletni sezoni, od konca junija do oktobra.

Časi:

Tofana di Mezzo–Tofana di Dentro: 1 ura 30

Tofana di Dentro–bivak: 1 ura

Bivak–postaja žičnice: 1.30 ure

Skupaj: 4 ure 30–5 ur

Vhod v Castelletto

Ferata Giovanni Lipella na Tofano di Rozes

Pod zemljo in čez veličastno steno

Zavarovano pezalno pot od kočice Dibona na Tofano di Rozes zagotovo lahko uvrstimo med najveličastnejše ferate Dolomitov. To je tisto, kar od Dolomitov pričakuje najbolj zagnan gornik: strme stene sredi veličastnega gorovja, dolg in zahteven vzpon in vrh visoko nad magično mejo 3000 metrov. Za povrhu moramo še skozi 500 metrov dolge predore iz prve svetovne vojne, saj so tudi tu, na tej lepi gori, uničevali življenja in premoženje zaradi neskončne človeške neumnosti.

Izhodišče: Rifugio Dibona.

Opis: Od kočice gremo pod južno steno Tofane di Rozes sprva po poti številka 403, že čez četrto uro pa zavijemo na desno po bližnjici številka 442 na pot številka 404, ki vodi skoraj vodoravno proti zahodu. Po tej gremo skoraj do konca južne stene, potem pa se po bližnjici dvignemo na desno pod nekakšne kamine oz. grape. Pod njimi je začetek ferate Lipella, in to precej nenavaden, saj nas oznake in varovala kar takoj popeljejo pod zemljo! Do tam smo hodili približno eno uro.

Pripnemo se na jeklenico, prižgemo čelno svetilko in se vztrajno vzpenjamo približno 120 metrov, dokler ne pogledamo v strma zahodna pobočja Tofane. Smo na Castellettu, ki so ga Italijani razstrelili med prvo svetovno vojno (glej uvod). Tu je možnost umika po neoznačeni stezi dol na bližnjo Forcello Col dei Bos; tam spet pridemo na pot 404. Seveda bi se lahko po tej bližnjici v nasprotni smeri tudi izognili delu poti skozi predore.

Nekaj časa nadaljujemo brez varoval skoraj vodoravno proti severu, pod zahodno steno.

Kaj hitro pa smo spet v skalah in vztrajno sledimo jeklenicam s police na polico, čez bolj ali manj zahtevna mesta (nikjer ni izredno zahtevno), vedno više in više ter ves čas vztrajno proti levi, tj. proti severu. Ko že mislimo, da teh lepih prehodov sploh ne bo konec, končno prilezemo na koto Tre Dita na višini 2694 metrov. Tam je razcep. Prečili smo že celotno zahodno steno

in zdaj se nam odpre pogled na manj strma severna pobočja, po katerih pride tudi markirana pot od kočice Giussani. Tam spet lahko pobegnemo, vendar je seveda smiselno nadaljevati po ferati proti desni.

Vrnemo se v zahodno steno; tokrat gremo na desno, spet sledimo jeklenicam s police na polico, a tudi vedno bolj naravnost navzgor. Sledi več mest, na katerih se je treba previdno potegniti čez navpične odstavke, vedno bolj pa nas daje tudi sapa, kajti na rob stene izstopimo malo nad 3000 metri in tam se že pozna vpliv višine. Znajdemo se na širokem severnem grebenu. Pridružimo se normalnemu pristopu, ki pride z nasprotne strani (opisan je zgoraj).

Preostane nam še dobrih dvesto metrov nezahtevnega sopihanja do vrha.

Sestopimo po običajni poti mimo kočice Giussani (glej zgoraj).

Nevarnosti: Za to ferato so nujni samovarovalni komplet, čelada in svetilka. Pot je dolga (900 metrov vzpona, od tega 600 metrov ferate) in večino časa zahtevna. Varovala so odlična, zato ob ustrezni uporabi samovarovanja ni večje nevarnosti zdrsa. Pač pa je zaradi obljudenosti precejšnja nevarnost padajočega kamenja pri prečanju zahodne stene. V zgodnjem poletju se nam lahko zgodi, da brez težav opravimo z vzponom, potem pa nas preseneti sneg na severni strani med sestopom. Vsekakor se pozanimajte o razmerah pred odhodom.

Najprimernejši čas: Primerno v poletni sezoni od konca junija do oktobra.

Časi:

R. Dibona–vstop: 1 ura

Zavarovani del: 6 ur

Sestop: 2 uri– 2 uri 30

Skupaj: 9–10 ur

spodaj: v predoru, desno: ferata Lipella v zgornjem delu

 Aleksandar Gospić

*Severni greben
malo pod vrhom
Tofane di Rozes*

 Aleksandar Gospić

Novi časi v stenah Tofane

Skladna z mogočno lepoto masiva Tofane je tudi kvaliteta kamnine v njenih stenah. Smeri v mogočnih stebrih spadajo med najiminitnejše plezalne cilje v Dolomitih. Klasične smeri v prvem in drugem stebri, preplezane med drugo svetovno vojno in takoj po njej, so zaradi velike priljubljenosti zloščene do visokega sijaja. Nova era plezanja in opremljanja smeri s svedrovci je prinesla v stene Tofane še ducat neverjetno lepih, strmih smeri, dobro opremljenih z varnimi svedrovci. Največji delež k porastu števila smeri v Tofani ima italijanski gorski vodnik Massimo da Pozzo. Odlični plezalec je nanizal smeri po celotnem ostenju. V 400 metrov visokem prvem stebri je dodal dve, ki ponujata varno plezanje s težavami do 7a. V najvitkejšem in najlepšem drugem stebri, t. i. Pilastru, je k znanima Costantinijevima lepticama dodal še nekaj težkih smeri, ki se ponašajo že z oceno do 7b+. Lansko leto sta čez najstrmejši del stebra plezala in opremila novo smer tudi slovenska alpinista Marko Lukič in Andrej Grmovšek. Slednji je smer kmalu zatem tudi prosto preplezal (7b+) in jo poimenoval Never give up. Smer spada med najresnejše v ostenju.

Da Pozzo je odlično »igrišče« našel tudi v previsnem, osrednjem delu tretjega stebra. Tri smeri z ocenami med 7b in 7c premorejo verjetno najboljšo skalo v gori, a tudi solidne razdalje med svedrovci. Najtežja med njimi je smer Da Pozzo vecchio pazzo (Da Pozzo, stari bedak), ocenjena s 7c. V najvišjem delu, ki je nekoliko položnejši, ni zaenkrat še nobene moderne smeri, ki bi potekala do roba stene. Vse so klasične alpinistične z zmernimi težavami, le dve, ki se povzpeta preko vznožnega dela, sta opremljeni s svedrovci in težki do 7b. Stena se nato spet postavi pokonci v skrajno levem delu, imenovanem Castelletto. Znan italijanski alpinist Marco Sterni je opremil dve smeri za najširši krog plezalcev. Ocenjeni sta s 7a in 7a+, toda resnici na ljubo sta dejansko malo lažji in kar pretirano opremljeni s svedrovci.

Ostali vrhovi Tofan se s svojimi stenami sicer ne morejo kosati s Tofano di Rozes, a vseeno imajo kaj pokazati. Najvišji vrh, Tofana di Mezzo, ima lepo in tudi zelo strmo vzhodno steno, v kateri je nekaj smeri, ki segajo v višje razrede prostega plezanja.

Če se od kočice Dibona sprehodimo uro in pol med vojnimi ostanki, bomo prišli do vznožja Punte Giovannine. Sicer precej nepomembna gora ima zelo strmo, 300 metrov visoko zahodno steno, v kateri je prav tako nekaj modernih smeri. Vse so, kot je značilno za Tofano, zelo lepe in ponujajo zračno plezanje s težavami okoli 7a.

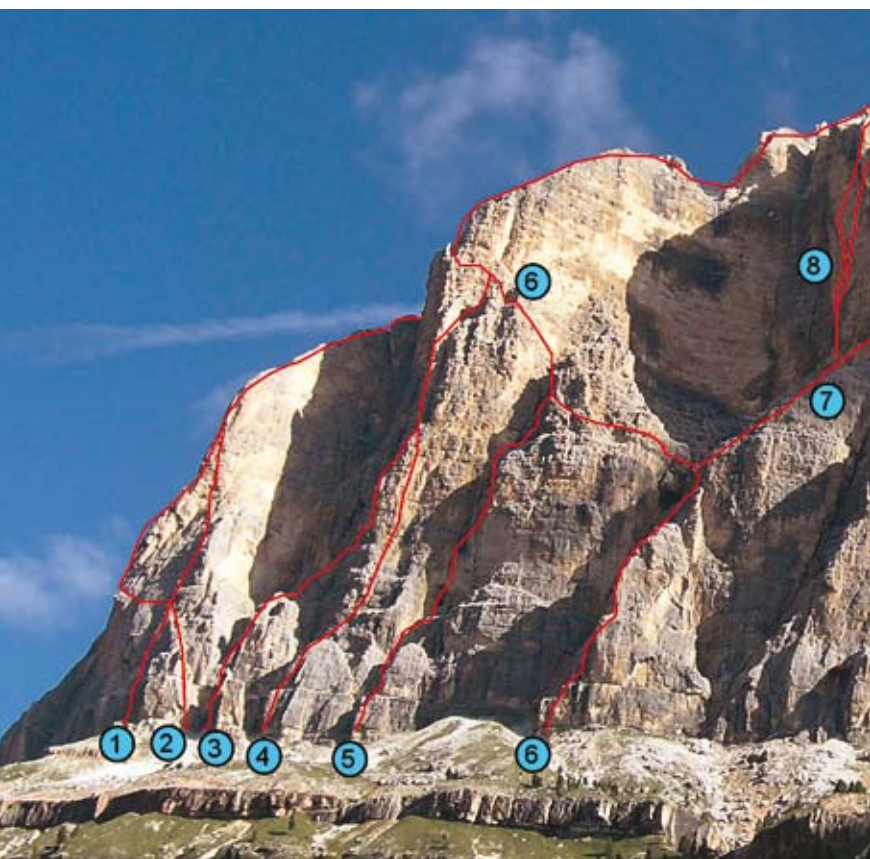
Na tem mestu bi se spotaknil še ob etiko. Resda s svedrovci opremljene smeri v Dolomitih rastejo kot gobe po dežju, a klasičnih smeri, ki so bile preplezane z navadnimi klini, se nihče (za razliko od naših gora) z njimi niti ne dotakne. Vse klasične smeri, kot je npr. Costantini-Apollonio, ostajajo varovane s starejšimi klini, ki jih občasno zamenjajo novi.

Tofana torej ostaja eldorado strme, uživaške plezarije in ne nazadnje kratkih in udobnih dostopov. V kolikor ste na tesnem s časom, lahko v enodnevnem izletu iz Slovenije preplezate eno smer v Tofani. Dobre tri ure vožnje, pol ure dostopa in že boste prijeli dolomitsko skalo. V naših gorah ponekod za kaj takega porabimo ravno toliko časa, le da je razmerje med hojo in potovanjem obratno ter precej bolj preznjeno.

Klasične smeri v južni steni Tofane di Rozes

- 1 Variante Bellodis-Salvadori-Lorenzi
- 2 Via della Tridentina 1952
- 3 Via Dibona-Apollonio-Edwards 1930
- 4 Pompanin-Samaja-Lacedelli 1947
- 5 Via Antonia (Dallago-Zardini) 1968
- 6 Via Eötvös-Dimai-Siorpaes-Verzi 1901
- 7 Variante Caliari 1925
- 8 Via Stösser-Hall-Schütt 1929
- 9 Via Tissi-Andrich-Zanetti-Zancristoforo 1931
- 10 Variante alta Apollonio-Lacedelli 1961
- 11 Via della Julia 1942
- 12 Via del Centenario degli Alpini 1972
- 13 Terzo spigolo, Alverà-Pompanin 1946
- 14 Pilastro, Costantini-Ghedina 1946
- 15 Pilastro, Costantini-Apollonio 1944
- 16 Pilastro, via Paolo VI 1963
- 17 Primo Spigolo, Pompanin-Alverà

